

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

(повне найменування закладу вищої освіти)

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи

(назва факультету)

Кафедра педагогіки та методики початкової освіти

(назва кафедри)

СИЛАБУС

навчальної дисципліни

Психологія розвитку особистості молодшого школяра

(вказати назву навчальної дисципліни (іноземною, якщо дисципліна викладається іноземною мовою))

вибіркова

Освітньо-професійна програма	Початкова освіта (назва програми)
Спеціальність	013 Початкова освіта (вказати: код, назва)
Галузь знань	01 Освіта/ Педагогіка (вказати: шифр, назва)
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський) (вказати: перший (бакалаврський)/другий (магістерський)/третій (освітньо-науковий))
	факультет педагогіки, психології та соціальної роботи (назва факультету/інституту, на якому здійснюється підготовка фахівців за вказаною освітньо-професійною програмою)
Мова навчання	українська (вказати: на яких мовах читається дисципліна)

Розробники:

Цуркан Таїсія Георгіївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкової освіти

(вказати авторів (викладач (ів)), їхні посади, наукові ступені, вчені звання)

Профайл викладача (-ів) http://elemed.chnu.edu.ua/?page_id=11

Контактний тел. 0507450421

E-mail: t.tsurkan@chnu.edu.ua

Сторінка курсу в Moodle

Консультації

Очні консультації: **ПОНЕДІЛОК та середа з 13.00 до 15.00**

Онлайн-консультації: **вівторок та п'ятниця з 14.30 до 16.30**

Очні консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Навчальна дисципліна «Психологія розвитку особистості молодшого школяра» є вибірковою у підготовці фахівців початкової освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і входить до циклу психолого-педагогічних дисциплін. Провідним завданням вивчення курсу є підготовка майбутніх учителів до такого виконання обов'язків вчителя, результати яких би відповідали вимогам сучасної психолого-педагогічної науки та нової української школи.

Програмою визначено тематичний зміст лекційних та семінарських занять, компетентності (знання, уміння), яких повинен набути здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у процесі навчання, основне методичне забезпечення та складові технології оцінювання навчальних досягнень студентів.

2. Мета навчальної дисципліни: полягає у вивченні майбутніми учителями психологічних феноменів і закономірностей прояву і розвитку психіки дітей молодшого шкільного віку.

3. Пререквізити. «Психофізіологія дітей дошкільного та молодшого шкільного віку», «Психологія загальна та вікова».

4. Результати навчання.

У процесі вивчення курсу студент має набути таких компетентностей:

ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-6. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

СК-4. Здатність управляти власними емоційними станами, налагоджувати конструктивну та партнерську взаємодію з учасниками освітнього процесу, формувати мотивацію здобувачів початкової освіти до навчання та організовувати їхню пізнавальну діяльність.

СК-6. Здатність до організації освітнього процесу в початковій школі з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, розвитку в них критичного мислення та формування ціннісних орієнтацій.

СК-11. Здатність до здійснення профілактичних заходів щодо збереження життя та здоров'я учнів початкової школи, до надання їм домедичної допомоги, до протидії та попередження булінгу, різних проявів насильства.

Знати:

- загальні закономірності та індивідуальні особливості психічного та психофізіологічного розвитку в молодшому шкільному віці;

- специфіку проявів загальних, специфічних закономірностей і індивідуальних особливостей психічного розвитку в поведінці, різних видах діяльності молодшого школяра і при навчанні;

- особливості регуляції поведінки і діяльності молодшого школяра;

- специфіку застосування знань в області психодіагностики і методології психолого-педагогічного дослідження до проблем психології дітей молодшого шкільного віку;

- специфіку застосування знань психології дітей молодшого шкільного віку стосовно проблем психологічної освіти педагогічних працівників та батьків (законних представників) з питань психічного розвитку дітей.

На завершенні вивчення курсу студент має набути таких **програмових результатів**:

ПР-01 Організувати монологічну, діалогічну та полілогічну форми спілкування з молодшими школярами, іншими учасниками освітнього процесу, представниками громади, поважаючи права людини та суспільні цінності; формувати судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти.

ПР-07 Планувати й здійснювати освітній процес з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів, забезпечувати розвиток пізнавальної діяльності учнів, формувати в них мотивацію до навчання.

ПР-15 Здійснювати профілактичні заходи щодо збереження життя та фізичного й психічного здоров'я здобувачів початкової освіти, надавати їм домедичну допомогу (за потреби), планувати та реалізовувати заходи щодо попередження і протидії булінгу та різних проявів насильства чи будь-якої з форм дискримінації серед учнів початкової школи й інших учасників освітнього процесу.

Вміти

- Застосовувати знання, отримані в ході вивчення психології дітей молодшого шкільного віку, для вирішення психодіагностичних завдань, а також в контексті психологічної освіти педагогічних працівників та батьків (законних представників) з питань психічного розвитку дітей.

- Аналізувати проблеми детермінант психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку, проблеми формування навчальної діяльності та позиції учня, подолання труднощів у спілкуванні, взаємодії та розвитку молодших школярів.

- Експериментально виявляти та аналізувати прояви загальних, специфічних закономірностей і індивідуальних особливостей психічного і психофізіологічного розвитку молодших школярів.

- Встановлювати розвиваючу міжособистісну взаємодію з педагогічними працівниками освітніх організацій і іншими фахівцями з питань розвитку дітей молодшого шкільного віку.

Критерії успішності – набуття компетентностей та результати навчання.

5. Опис навчальної дисципліни

5.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни <u>Психологія розвитку особистості молодшого школяра</u>													
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання		
Денна	2-й	3-й	4	120	2	30	-	30	-	960	-	-	залік
Заочна	2-й	3-й	4	120	2	10	-	-	-	1 1110	-	-	залік

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин										
	усього	денна форма					Заочна форма				
		у тому числі					у тому числі				
		л	с	лаб	інд	с.р.	усього	л	с	лаб	інд
Вступ до курсу											
<i>Тема 1.</i> Введення в психологію молодшого школяра	8	2	2			4	7,5	0,5			7
Змістовий модуль 1. Психологія навчання та управління психічним і особистісним розвитком учня											
<i>Тема 1.1.</i> Загальна характеристика молодшого шкільного віку	8	2	2			4	7,5	0,5			7
<i>Тема 1.2.</i> Адаптація дитини до шкільного навчання і причини дезадаптації	8	2	2			4	7,5	0,5			7
<i>Тема 1.3.</i> Навчальна діяльність як провідна в молодшому шкільному віці	8	2	2			4	7,5	0,5			7
<i>Тема 1.4.</i> Розвиток пізнавальних процесів в молодшому шкільному віці	8	2	2			4	7,5	0,5			7
<i>Тема 1.5.</i> Розвиток особистості молодшого школяра	8	2	2			4	7,5	0,5			7
<i>Тема 1.6.</i> Емоційно-вольовий розвиток молодших школярів	8	2	2			4	7,5	0,5			7
<i>Тема 1.7.</i> Розвиток спілкування в молодшому шкільному віці	8	2	2			4	7,5	0,5			7
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>		16	16			32		4			56
Змістовий модуль 2. Психологія виховання											

<i>Тема 2.1.</i> Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра	8	2	2			4	8,5	1				8
<i>Тема 2.2.</i> Особливості спілкування та міжособистісних відносин молодшого школяра з однолітками	8	2	2			4	9,5	1				8
<i>Тема 2.3.</i> Особливості дитячо-батьківських взаємин молодших школярів	8	2	2			4	10	1				8
<i>Тема 2.4.</i> Гендерне виховання молодших школярів	8	2	2			4	10	1				8
<i>Тема 2.5.</i> Важковиховувані діти в молодшому шкільному віці	8	2	2			4	8,5	0,5				7
<i>Тема 2.6.</i> Психологічні причини шкільної неуспішності молодших школярів	8	2	2			4	8,5	0,5				7
<i>Тема 2.7.</i> Забезпечення наступності між початковою та середньою ланкою шкільної системи освіти	8					4		1				8
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>		14	14			28		6				54
Усього годин		30	30			60		10				110
Загальна кількість годин	дфн	120				зфн	120					

5.3. План семінарських занять з дисципліни «Психологія розвитку особистості молодшого школяра»

Семінарське заняття № 1. Загальна характеристика молодшого шкільного віку

1. Соціальна ситуація розвитку в молодшому шкільному віці.
2. Проблема готовності дитини до шкільного навчання.
3. Криза 7 років.
4. Провідна діяльність в молодшому шкільному віці.
5. Основні новоутворення молодшого шкільного віку

Семінарське заняття № 2. Адаптація дитини до шкільного навчання і причини дезадаптації

1. Поняття і рівні адаптації дитини до школи. Фактори, що детермінують успішність адаптації.
2. Типологія психічного розвитку дітей при переході від дошкільного до молодшого шкільного віку.
3. Поняття дезадаптації і її причини. Форми прояви шкільної дезадаптації у молодших школярів.
4. Психологічна допомога дезадаптованим молодшим школярам.

Семінарське заняття № 3. Навчальна діяльність як провідна діяльність у молодшому шкільному віці

1. Поняття і основні характеристики навчальної діяльності молодших школярів.
2. Психологічна структура навчальної діяльності.
3. Умови формування навчальної діяльності в молодшому шкільному віці.
4. Провідний характер навчальної діяльності в молодшому шкільному віці.

Семінарське заняття № 4-5. Розвиток пізнавальних процесів в молодшому шкільному віці

1. Розвиток сприйняття як формування спостереження у молодших школярів.
2. Умови розвитку довільної уваги в молодшому шкільному віці.
3. Особливості розвитку пам'яті в молодшому шкільному віці.
4. Розвиток мислення в молодшому шкільному віці.
5. Загальна характеристика когнітивної сфери молодших школярів, взаємозв'язок окремих пізнавальних процесів.

Семінарське заняття № 6-7. Розвиток особистості молодшого школяра

1. Формування внутрішньої позиції школяра, розвиток мотиваційної сфери.
2. Класифікація мотивації навчальної діяльності.
3. Розвиток самооцінки в молодшому шкільному віці.
4. Формування особистісних якостей молодших школярів в процесі навчальної діяльності.
5. Розвиток самосвідомості у молодших школярів.

Семінарське заняття № 8-9. Емоційно-вольова розвиток дитини молодшого шкільного віку

1. Поняття про емоції і почуття, емоційної сфери людини.
2. Подання про емоції і соціальні переживання дітей.
3. Особливості емоцій молодших школярів.
4. Розвиток мотиваційно-вольової сфери молодших школярів.

Практичне заняття № 10-11. Розвиток спілкування в молодшому шкільному віці

1. Розвиток спілкування з дорослими: зміни в порівнянні з дошкільним віком.
2. Особливості спілкування з батьками та вчителями, значення для розвитку дитини.
3. Особливості спілкування з однолітками: форми, засоби, потреби, мотиви.

4. Порівняльна характеристика спілкування з дорослими і однолітками.

Семінарське заняття № 12-13. «Групи ризику» в молодшому шкільному віці

1. Діти з синдромом дефіциту уваги (гіперактивні): особливості навчання і психологічна допомога.

2. Ліворукі діти: психологічні особливості та специфіка умов навчання.

3. Агресивні діти: психологічні особливості, психологічна допомога.

4. Сором'язливі діти: психологічні особливості, психологічна допомога.

5. Тривожні діти: психологічні особливості, психологічна допомога.

Семінарське заняття № 14-15. Причини шкільної неуспішності у початковій школі.

1. Поняття і види шкільної неуспішності.

2. Психолого-педагогічна типологія невстигаючих молодших школярів.

3. Психологічні причини неуспішності.

4. Психолого-педагогічна корекція неуспішності в початковій ланці.

5. Соціальна і педагогічна занедбаність молодших школярів, діагностика та корекція.

5.4 Зміст самостійної роботи

Тема	Завдання самостійної роботи	години
	Вступ до курсу	
Тема 1. Введення в психологію молодшого школяра	Словник до теми	4/7
Змістовий модуль 1. Психологія навчання та управління психічним і особистісним розвитком учня		
Тема 1.1. Загальна характеристика молодшого шкільного віку	Скласти психологічний портрет сучасного молодшого школяра.	4/7
Тема 1.2 Адаптація дитини до шкільного навчання і причини дезадаптації	Проаналізувати взаємозв'язок проблеми адаптації дитини до школи і готовності до шкільного навчання, скласти план-схему відповіді.	4/7
Тема 1.3. Навчальна діяльність як провідна в молодшому шкільному віці	Підготовка презентації «Навчальна діяльність як провідна в молодшому шкільному віці»	4/7

Тема 1.4. Розвиток пізнавальних процесів в молодшому шкільному віці	Скласти план-схему відповіді на питання «Роль навчальної діяльності в психічному, соціальному і особистісному розвитку молодших школярів »	4/7
Тема 1.5. Розвиток особистості молодшого школяра	Зобразити графічну схему взаємозв'язку окремих пізнавальних процесів в когнітивної сфері молодших школярів	4/7
Тема 1.6. Емоційно-вольовий розвиток молодших школярів	Підібрати вправи для розвитку емоційного інтелекту дитини. Проаналізувати книгу Д. Гоулмана «Емоційний інтелект»	4/7
Тема 1.7. Розвиток спілкування в молодшому шкільному віці	Скласти план-схему відповіді на питання: «Роль спілкування в молодшому шкільному віці »	4/7
Разом за змістовим модулем 1		32/56
Змістовий модуль 2. Психологія виховання		
Тема 2.1. Соціальна ситуація розвитку молодшого школяра	Підібрати відео матеріали з проблеми соціалізації дитини в суспільстві.	4/8
Тема 2.2. Особливості спілкування та міжособистісних відносин молодшого школяра з однолітками	Проаналізувати проблему «Причини труднощів і конфліктів у взаєминах дітей, способи вирішення», скласти план відповіді	4/8
Тема 2.3. Особливості дитячо-батьківських взаємин молодших школярів	Провести проєктивну методику «Малюнок сім'ї» з інтерпретацією результатів.	4/8
Тема 2.4. Гендерне виховання молодших школярів	Підготувати реферат на тему «Гендерне виховання в концепції нової української школи»	4/8
Тема 2.5. Важковиховувані діти в молодшому шкільному віці	Підібрати методичний інструментарій роботи з важковиховуваними дітьми.	4/7
Тема 2.6. Психологічні причини шкільної неуспішності молодших школярів	Проаналізувати проблему «Труднощі навчальної діяльності молодших школярів », скласти таблицю, вказавши труднощі навчальної діяльності і можливі причини	4/8

Тема 2.7. Забезпечення наступності між початковою та середньою ланкою шкільної системи освіти	Провести анкетування з п'ятикласниками і визначити їх рівень адаптації.	4/7
Разом за змістовим модулем 2		28/54
Усього:		60/110

6. Освітні технології та методи викладання навчальної дисципліни

Під час навчальних занять використовуються традиційні та інтерактивні методи навчання: лекція-візуалізація, проблемна лекція, семінар-дискусія, семінар-діалог, самостійно-дослідницька робота, проектна діяльність з використанням мультимедіа; інноваційні освітні технології: інформаційно-комунікаційні, ігрові, технології особистісно-орієнтованого навчання.

7. Форми контролю та оцінювання

Поточний контроль: усне, письмове опитування студента, тестування, есе, творча робота, проект, презентація.

Підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання є досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання навчальної дисципліни.

Результати **поточного контролю** знань студентів оцінюються в загальній сумі **60 балів** за виконані усі передбачені програмою завдання семінарських занять та завдання самостійної роботи.

Знання підсумкового контролю студентів – екзамену оцінюється у **40 балів**.

Структуру екзаменаційного білету (таких 30 варіантів) складають завдання **трьох рівнів складності**.

1. рівень: 15 тестових завдань. Вибір повної і правильної відповіді оцінюється у **15 балів**.
2. рівень складають два види завдань: А) – встановити поняття, дефініцію за поданим визначенням оцінюється у **4 бали**; В) – дати повне визначення виокремлених понять **оцінюється у 6 балів**.
3. рівень передбачає теоретичне обґрунтування та розкриття основних положень поставленого завдання з опорою на дослідження науковців та власну оцінку явища, процесу і **оцінюється у 5 балів**.

8. Рекомендована література

Основна

1. Бандурка О.М. Основи психології і педагогіки [Текст] : підручник для вищ. навч. закл. МВС України / О.М.Бандурка, В.О.Тюріна, О.І.Федоренко; МВС України, Нац. ун-т внутр. справ. – Х. : Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 335 с.
2. Вікова та педагогічна психологія / За ред. О.В. Скрипченка, Л.В.Долинської, З.В. Огороднійчук та ін. – К., 2001. – С 281-317.
3. Вікова та педагогічна психологія [Текст] : метод. рекомендації / М-во освіти і науки України, Чернівець. нац. ун-т ім. Ю.Федьковича ; Уклад. О.С. Тарновська, Н.М. Апетик. – Чернівці: ЧНУ, 2003. – 34 с.
4. Власова О.І. Педагогічна психологія [Текст] : навч. посібник для вищ. навч. закл. / О.І.Власова. – К. : Либідь, 2005. – 399 с. – Бібліогр.: с. 395.
5. Головінський І. Педагогічна психологія [Текст] : навч. посібник для вищої школи / І. Головінський; Ред. О. Сліпушко. – К.: Аконті, 2003. – 287 с. – Парал. загол. англ. – Бібліогр.: с. 265-287.
6. Гуменюк О.Є. Психологія інноваційної освіти: теоретико-методологічний аспект [Текст] : монографія / О.Є.Гуменюк; М-во освіти і науки України, Терноп. нац. екон. ун-т. – Т. : Екон. думка, 2007. – 385 с. : ілюстр., табл. – Бібліогр.: с. 327-354.
7. Забродський М. М. Педагогічна психологія. К., 2000. С. 137- 178.
8. Кутіщенко В.П. Вікова та педагогічна психологія [Текст]: (Курс лекцій): Навч. посібник для студ. вищ. навч. закл. / В.П.Кутіщенко ; М-во освіти і науки України, Ін-т соц. роботи та упр. НПУ ім. М.П.Драгоманова. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 125 с.
9. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія: Навч.посібн. / Т.М.Лисянська – 2-ге вид., випр. і доп. – К.:Каравела, 2012. – 264 с.
10. Лисянська Т.М. Педагогічна психологія : Практикум: Навч.посібн. / Т.М.Лисянська- 2-ге вид., випр. і доп. - К.:Каравела, 2009. – 224 с.
11. Психолого-педагогічний практикум для вчителів [Текст] : учебное пособие / Н.О.Кордунова. – Луцьк : Вежа, 2003. – 72 с. – Бібліогр.:с.63-71.
12. Савчин М.В. Педагогічна психологія: Навч.почіб. – К.: Академвидав, 2007. – 424 с.
13. Степанов О.М. Педагогічна психологія: навч.почіб. / О.М.Степанов – К.: Академвидав, 2011. – 416 с.
14. *Mariia Ivanchuk, Taisiia Tsurkan* (2022) Features of Joint Work of Family and School in Maintaining Children’s Mental Health in War Conditions. *Gdansk Studies. Visions and reality*. Volume XVIII, p. 31-41. <https://studiagdanskie.pl/resources/html/article/details?id=229786>

Додаткова

1. Цуркан Т. Г. (2020) Аналіз педагогічних умов реалізації олімпійської освіти молодших школярів в освітньому процесі. *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Запоріжжя: Запорізький національний університет, № 2 (35). С. 29-34.
2. Цуркан Т. Г., Тимків І. В. Емоційний інтелект – запорука повноцінного психологічного розвитку молодшого школяра. *Актуальні проблеми педагогіки початкової школи в контексті освітньої реформи: зб. наукових праць / укл. Поясик О.І., Слипаник О. В., Ковальчук М.П.* Івано-Франківськ: НАІР, 2021. С.148-153
3. Цуркан Таїсія, Каралаш Інна (2021) *Психологічні особливості адаптації учнів п'ятого класу до навчальної діяльності*. Актуальні питання гуманітарних наук. Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, С 245-250. http://www.aphn-journal.in.ua/archive/42_2021/part_2/43.pdf

Інформаційні ресурси

1. www.mon.gov.ua
2. <https://moodle.chnu.edu.ua/course/view.php?id=1679>
3. http://library.kpi.kharkov.ua/NEW/Ped_psix.pdf
4. http://pidruchniki.com/1566021237173/psihologiya/pedagogichna_psihologiya
5. http://lubbook.net/book_211_glava_10_Tema_10_Pedagog%D1%96chna_psi_khol.html
6. <http://library.tneu.edu.ua/index.php/resursy-biblioteky/naukovo-metodychni-materialy/1449-2012-11-27-14-39-54>
7. http://psychlib.com.ua/category/vikova_i_pedagogichna_psihologiya.htm
8. <http://academia-pc.com.ua/product/26>
9. <http://studentam.net.ua/content/view/7490/97/>